

Sisäministeriö

Viite:

Sisäministeriön rajavartio-osaston lausuntopyyntö 22.1.2024 VN/1113/2023

Asia:

HALLITUKSEN ESITYS LAIKSI RAJAVARTIOLAIN MUUTTAMISESTA JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI

Hallituksen ehdotuksilla on tarkoitus lisätä Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksia tekniseen ja radiotekniseen valvontaan. Ehdotuksilla on vaikutuksia perusoikeuksiin. Perusoikeuksien rajoitusten tulee olla hyväksyttäviä ja painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimia. Lisäksi rajoitusten tulee olla suhteellisuusvaatimuksen mukaisia, eli välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi. Esitysluonnoksessa on esitetty ehdotetuille toimivaltuuksille perusoikeusjärjestelmän kannalta ja oikeusjärjestyksen kannalta yleisesti hyväksyttäviä perusteluita. Olisi kuitenkin hyvä vielä harkita, voitaisiinko perusteluissa kuvata vähän enemmän niitä kansalliseen turvallisuuteen ja rajaturvallisuuteen kohdistuvia uhkia, joihin vastaamiseksi uusia tai laajennettuja valtuuksia tarvitaan. Samalla voisi olla hyvä selkeästi erotella nyt ehdotettavat toimivaltuudet esimerkiksi siviili- ja sotilastiedusteluun kuuluvista toimivaltuuksista sekä toisaalta rikosten ennaltaehkäisemiseen ja rikostiedusteluun kuuluvista toimivaltuuksista. Näin ehdotusten valtiosääntöoikeudellinen ja EU-oikeudellinen hyväksyttävyyttä olisi helpommin arvioitavissa.

Säätelykokonaisuus

Perusoikeuksista merkittävin tässä yhteydessä on yksityisyyden ja henkilötietojen suoja (PL 10 §) ja arvioin luonnosta siihen keskittyen.

Henkilötietojen käsittelyyn Rajavartiolaitoksessa sovelletaan käsittelytarkoituksesta riippuen joko yleistä tietosuoja-asetusta (EU 2016/679) ja sitä täydentävää kansallista tietosuojalakia (1050/2018) tai rikosasioiden tietosuojalakia (1054/2018). Tietosuojalain 2 §:n 1 momentin mukaan tietosuoja-asetusta ja tietosuojalakia sovelletaan myös sellaiseen käsittelyyn, joka jää asetuksen 2 artiklan soveltamisalan ulkopuolelle. Siten kansallisen ratkaisu on ollut se, että tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain soveltamisala on laajempi kuin EU-oikeudessa määritelty tietosuoja-asetuksen soveltamisala.

Esityksellä on merkitystä myös luottamuksellisen viestin suojaan. Tältä osin näkisin, että ehdotuksessa olisi selkeämmin määriteltävä ehdotetun säätelyn suhde ePrivacy-direktiiviin (EC 58/2002) ja lakiin sähköisen viestinnän palveluista (917/2014). Luonnoksessa viitataan kyllä näihin, mutta ilman yksityiskohtaista arviota.

Hallituksen esityksessä ehdotettuja toimia säännellään varsin monessa muussa laissa, joista merkittävin on Rajavartiolaitoksen henkilötietolaki (639/2019). Merkityksellisiä ovat myös ainakin Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaki (108/2018), aluevalvontalaki (755/2000), merenkulun turvatoimilaki (485/2004) ja pakkokeinolaki (806/2011). Lisäksi, jotta esityksen vaikutuksia henkilötietojen suojaan voidaan arvioida kokonaisuutena, tulee ottaa huomioon lainsäädäntö, joka koskee tietojen luovutuksia. Yleislakina toimii silloin julkisuuslaki (621/1999), mutta useista yllä mainituista laeista ilmenee, että Rajavartiolaitoksella on voimassaolevan säätelyn nojalla oikeus luovuttaa tietoja salassapitosäännösten estämättä monille viranomaisille.

Kaiken kaikkiaan henkilötietojen suoja on nyt ehdotettavan säätelyn yhteydessä muodostunut varsin monimutkaiseksi kokonaisuudeksi. Esitysluonnoksessa ehdotetuilla muutoksilla tähän ei kenties voida vaikuttaa, mutta se on hyvä pitää mielessä perusoikeuksien rajoitusedellytyksiä tarkasteltaessa, erityisesti rajoitusten tarkkarajaisuutta ja täsmällisyyttä arvioitaessa.

Tietojen luonne

Henkilötietoja ovat kaikki sellaiset tiedot, joiden perusteella henkilö voidaan tunnistaa. Voimassa olevan Rajavartiolaitoksen henkilötietolain mukaan teknisen valvonnan ja

radioteknisen valvonnan tallenteet ovat tunnistettavissa olevaan henkilöön suoraan tai välillisesti liittyviä tietoja, eli henkilötietoja.

Ehdotetun radioteknisen valvonnan tarkoitus on esitysluonnoksen perusteella tunnistaa ihmisten ja ihmismassojen liikkeitä. Henkilötietojen käsittelyn osalta merkityksellistä on myös se, että valvontatietoja voitaisiin yhdistellä. Esimerkiksi radioteknisen valvonnan kautta saatuihin tietoihin voisi yhdistää muuta Rajavartiolaitoksen käytössä olevaa tietoa kuten teknisen valvonnan kamerakuvaa. Näin saataisiin varmaankin varsin laajoja tietomassoja, joissa olisi monenlaisia henkilötietojen yhdistelmiä.

Koska hallituksen esityksessä todetaan varsin selkeästi, että tietojen keräämisen tarkoituksena on tunnistaa ihmisten liikkeitä ja yhdistää eri valvontatekniikoilla saatuja tietoja, on hieman yllättävää, että perusoikeuksien vaikutusten kohdalla toimien katsotaan yksinkertaisesti täyttävän henkilötietojen suojalle asetetut edellytykset (luonnoksen kohdassa Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys, Henkilötietojen suoja, sivu 41). Nähdäkseni ehdotus sisältää rajoituksia henkilötietojen suojaan, jotka tulisi perustella tarkemmin perusoikeuksien rajoitusedellytysten viitekehyksessä.

Luonnoksessa todetaan myös, että ”ehdotettu sääntely sisältää täsmälliset säännökset siitä, millä alueilla ja missä tarkoituksessa Rajavartiolaitos saa suorittaa teknistä valvontaa ja radioteknistä valvontaa. Perusoikeuksien rajoituksen olennainen sisältö ilmenee suoraan laista. Sääntely täyttää siten lailla säätämisen ja tarkkarajaisuuden vaatimukset. Suhteellisuusvaatimuksen kannalta olennaista on, että teknisin menetelmin suoritettava valvonta on rajattu alueellisesti ja asiallisesti Rajavartiolaitoksen tärkeimpiin ja yhteiskunnallisesti merkittävimpiin tehtäviin sekä Rajavartiolaitoksen pääsääntöiseen toiminta-alueeseen. Sääntelyn oikeasuhtaisuutta korostavat myös edellytykset luonnollisiin henkilöihin yhdistettävien tietojen käsittelyn rajaamisesta ainoastaan valvonnan tarkoituksen kannalta välttämättömään. Ehdotettuja perusoikeuksien rajoituksia voidaan pitää kokonaisuutena tarkastellen melko vähäisinä” (kohdassa Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys, Yhteenveto, sivu 43). Nähdäkseni asia ei välttämättä ole näin yksinkertainen. Luonnoksen perusteella jää jossain määrin epäselväksi varsinkin se, käsitelläänkö erityisiä henkilötietoryhmiä ja minkälaisia perusoikeusvaikutuksia tällä käsittelyllä mahdollisesti on sekä se, onko henkilötietojen käsittely rajattu vain välttämättömään.

Lähes kaikki langattomat yhteydet perustuvat radioaaltojen käyttöön. Radioaaltoja hyödyntäviä laitteita lienevät muun muassa televisio, radio, WLAN- ja muut langattomat tiedonsiirtolaitteet, bluetooth-laitteet, langattomat kuulokkeet ja matkapuhelimet sekä päätelaitteet joissa on karttaohjelmat. Tämän perusteella ei ole poissuljettua, että ehdotetut uudet radioteknisen valvonnan toimivaltuudet mahdollistavat myös tietosuoja-asetuksen 9 artiklan mukaisten erityisten henkilötietojen, eli valtiosääntöoikeudellisesti arkaluonteisten henkilötietojen

käsittelyä. Euroopan unionin tietosuoja-asetusta koskevasta tulkintakäytännöstä käy ilmi, että näin on oletettava etenkin silloin, jos eri tietoja yhdistelemällä voisi ilmetä 9 artiklan mukaisia tietoja (ks. esim. asia C-184/20 Vyriausioji tarnybinės etikos komisija). Näkisin, että luonnoksessa olisi tarkasteltava kysymystä siitä, käsitelläänkö erityisiä henkilötietoryhmiä eli arkaluonteisia tietoja.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut erityisesti arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyn sallimisen koskevan yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä ([PeVL 37/2013 vp](#), s. 2/1). Valiokunnan käytännön mukaan arkaluonteisten tietojen käsittely on rajattava täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään ([PeVL 3/2017 vp](#), s. 5). Valiokunta on antanut merkitystä luovutettavien tietojen luonteelle arkaluonteisina tietoina myös arvioidessaan tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevan sääntelyn kattavuutta, täsmällisyyttä ja sisältöä ([PeVL 14/2018 vp](#), s. 5). Huomattavaa on, ettei nyt tarkasteltavassa luonnoksessa ole sidottu tietojen keräämistä, käyttöä taikka luovuttamista välttämättömyyskriteeriin.

Aineelliset ja alueelliset rajaukset

Ehdotetut uudet toimivaltuudet mahdollistaisivat valvonnan ulottamisen uusiin tehtäviin. Rajavartiolain 29 §:ään ehdotettavat muutokset merkitsisivät teknisen valvonnan käyttöalan laajentamista muualle kuin rajavalvontaan. Teknisen valvonnan käyttöala laajennettaisiin kattamaan myös rajaturvallisuuden ja rajajärjestyksen ylläpitämisen, Rajavartiolaitokselle säädetyt valvontatehtävät sekä Rajavartiolaitoksen toiminnan suojaamisen. Näitä tehtävämäärittelyjä voidaan pitää jossain määrin tulkinnanvaraisina ja varsin laajoina, mikä on omiaan rajoittamaan perusoikeuksia epätäsmällisellä tavalla.

Luonnoksessa selvitetään, että teknisen ja radioteknisen valvonnan toimivaltuudet olisivat alueellisesti rajoitettuja, joten ne kohdistuisivat vain kyseisillä alueilla oleskeleviin henkilöihin (luonnoksen kohdassa Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin, sivu 17 sekä 29 ja 29 a §:n säännöskohtaiset perustelut, sivut 21–28). Luonnoksen mukaan alueelliseen rajaukseen vaikuttaa keskeisesti Rajavartiolaitoksen toiminnan alueellinen kohdentuminen, josta säädetään rajavartiolain 4 §:ssä. Nyt ehdotettava sääntely kuitenkin laajentaisi toimivaltuuksien alueellista käyttömahdollisuutta aiemmasta. Luonnoksessa jää jossain määrin epäselväksi se, mikä rajavartiolain 4 §:n suhde olisi 29 §:ään ja 29 a §:ään. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että ehdotettu teknisen valvonnan käyttöalan laajentaminen tarkoittaisi sitä, että aiempaa useampi henkilö voisi päätyä Rajavartiolaitoksen teknisen valvonnan kohteeksi.

Voimassa olevan sääntelyn mukaan Rajavartiolaitos saa suorittaa teknistä valvontaa rajan läheisyydessä, Suomen merialueella sekä rajanylityspaikalla ja sen välittömässä

läheisyydessä. Valvonnan painopiste on Suomen alueella, mutta rajan läheisyyden vuoksi tekninen valvonta suuntautuu käytännössä osittain myös Suomen alueen ulkopuolelle. Sääntelystä ehdotetaan poistettavaksi Suomen merialuetta koskeva rajaus. Teknisen valvonnan alueellista ulottuvuutta ehdotetaan laajennettavaksi myös meren rannikolle, ilmatilaan sekä Rajavartiolaitoksen hallinnassa oleville alueille. Alueellisesti valvontaa ei siis olisi rajattu kovin tarkasti.

Radioteknisen valvonnan osalta toimivaltuus olisi sidottu Rajavartiolaitoksen keskeisimpien tehtävien suorittamiseen. Ehdotuksen mukaan Rajavartiolaitoksella olisi oikeus suorittaa radioteknistä valvontaa rajan läheisyydessä, merialueella, meren rannikolla, ilmatilassa, rajanylityspaikalla ja sen välittömässä läheisyydessä sekä Rajavartiolaitoksen hallinnassa olevalla alueella ja sen välittömässä läheisyydessä.

Rajavartiolain 4 §:n 1 momentin mukaan Rajavartiolaitos toimii siellä, missä se on rajajärjestyksen tai rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi, rajavalvonnan suorittamiseksi taikka Rajavartiolaitokselle säädettyjen sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävien suorittamiseksi perusteltua, sekä merialueella ja Suomen talousvyöhykkeestä annetussa laissa (1058/2004) tarkoitetulla talousvyöhykkeellä. Muualla Rajavartiolaitos toimii myös, jos se on tarpeen sen lakisääteisen tehtävän loppuun saattamiseksi, virka-avun antamiseksi taikka tuen antamiseksi toiselle suomalaiselle viranomaiselle. Myös radioteknisen valvonnan olisi kohdennettava rajavartiolain 4 §:n 1 momentin mukaisesti. Näin ollen radioteknistä valvontaa voitaisiin suorittaa tarpeen mukaan niin rajalla, sen läheisyydessä kuin muualla. Alueellisesti valvontaa ei näin ollen kovin tarkasti rajattaisi. Kaiken kaikkiaan on todettava, etteivät säännökset luonnoksen perusteella vaikuta kovin tarkkarajaisilta.

Tässä yhteydessä kiinnittäisin huomiota siihen, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytännön valossa ei voitane täysin rinnastaa kansallista turvallisuutta ja rajaturvallisuutta (kohdassa Luottamuksellisen viestin suoja, s. 39–39). Vain hyvin laajat ja vakavat rajaturvallisuuden häiriöt lienevät sellaisia, että ne EIT:n oikeuskäytännön mukaan katsottaisiin kansallisen turvallisuuden uhkiksi, joiden perusteella perusoikeuksiin voidaan tehdä välttämättömiä ja oikeasuhtaisia rajoituksia. Näkisin, että säätämisyjärjestysperusteluissa olisi vielä tarkemmin perusteltava sitä, että radiotekninen valvonta on riittävän tarkasti ja täsmällisesti alueellisesti rajattua.

Henkilötietojen toissijainen käyttö

Ehdotetun sääntelyn mukaan teknisen valvonnan tietojen toissijainen käyttö olisi mahdollista Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 16 §:n 1 momentin mukaisesti. Sen sijaan radioteknisen valvonnan tietojen toissijainen käyttö olisi mahdollista vain 16 §:n 2 momentin mukaisesti.

Tämä tarkoittaa sitä, että Rajavartiolaitos saisi käyttää uusien toimivaltuuksiensa nojalla hankittua teknistä valvontatietoa monenlaisiin toissijaisiin tarkoituksiin, kuten palveluskelpoisuuden määrittämistä sekä palveluksen suunnittelua ja järjestämistä varten taikka Rajavartiolaitoksen toiminnan suuntaamiseksi. Toissijaista käyttöä ei ole sidottu välttämättömyyskriteeriin.

Radioteknisen valvonnan tietoja saisi käsitellä salassapitosäännösten estämättä laillisuusvalvonta-, analyysi-, suunnittelu- ja kehittämistoiminnassa. Käyttöä ei ole sidottu välttämättömään. Lisäksi tietoja saisi käyttää koulutustoiminnassa, jos tiedot ovat koulutuksen toteuttamiseksi välttämättömiä.

Kaiken kaikkiaan tietojen toissijaiset käyttömahdollisuudet ovat varsin laajat ja olisi hyödyllistä, jos hallituksen esityksen luonnoksessa tarkasteltaisiin sitä, ovatko ne tietosuojasääntelyn käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteen sekä perustuslakivaliokunnan käytännön kanssa.

Henkilötietojen luovuttaminen

Tietojen luovuttamisen osalta on huomattava, että teknisellä valvonnalla nyt ehdotetuissa uusissa tehtävissä ja entistä epätasemmilla alueilla kerättyjen tietojen luovuttaminen olisi ilman välttämättömyyspunnintaa mahdollista. Tältä osin ehdotuksessa olisi hyvä vielä punnita perustuslakivaliokunnan käytäntöä tietojen luovutusten suhteen. Vaikuttaa siltä, että tietojen luovuttaminen salassapitosäännösten estämättä olisi mahdollista ilman välttämättömyyskriteerin täyttymistä ja ilman, että tietoja lainsäädännössä luetellaan hyvin yksityiskohtaisesti.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta ja kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen ([PeVL 15/2018 vp](#)).

Perustuslakivaliokunta on linjannut, että viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojen luovuttamismahdollisuus ovat voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta (ks. esim. [PeVL 17/2016 vp](#), s. 2-3).

Valiokunta on antanut erityistä merkitystä luovutettavien tietojen luonteelle arkaluonteisina tietoina arvioidessaan täsmällisyyttä ja sisältöä. Mikäli ehdotetut säännökset tietojen luovutuksesta ovat kohdistuneet myös arkaluonteisiin tietoihin, on tavallisen lain säätämisyjärjestyksen käyttämisen edellytyksenä ollut sääntelyn täsmentäminen selostetun perustuslakivaliokunnan viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä koskevan käytännön mukaiseksi ([PeVL 38/2016 vp](#), s. 3). Valiokunta ei toisaalta ole pitänyt hyvin väliä ja yksilöimättömiä tietojensaantioikeuksia perustuslain kannalta mahdollisina edes silloin, kun ne on sidottu välttämättömyyskriteeriin (ks. esim. [PeVL 59/2010 vp](#), s. 4). Ehdotuksessa on eittämättä kyse myös arkaluonteisista tiedoista, joten luonnoksessa ehdotettu sääntelyratkaisu on jännitteisessä suhteessa valiokunnan käytännön kanssa.

Esimerkiksi ehdotetun Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 33 §:n muutoksen perusteella teknisellä valvonnalla hankittuja henkilötietoja voisi luovuttaa väylävirastolle meriliikenteen ohjausta varten, työ- ja elinkeinoviranomaiselle työntekijän oleskelulupaa tai yrittäjän oleskelulupaa koskevan asian käsittelyä varten sekä Metsähallituksen erätarkastajalle tämän toimivaltaan kuuluvaa erävalvontaa varten. Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 33 § antaa siis varsin laajat luovutusmahdollisuudet, joita nyt lisättäisiin entisestään.

Kaiken kaikkiaan ehdotetut viittausmuutokset 16, 17, 32, 33, 35, 36 ja 38 §:ään pykäliin, jotka koskevat muun muassa henkilötietojen käsittelyä muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen (16 §), henkilötietojen käsittelyä muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen lupaharkinnassa (17 §), henkilötietojen luovuttamista toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle (32 §), henkilötietojen muuta luovuttamista viranomaisille (33 §), henkilötietojen luovuttamista Euroopan unionin jäsenvaltion ja Euroopan talousalueen jäsenvaltion lainvalvontaviranomaiselle (35 §) tarkoittaisivat sitä, että ehdotetuilla uusilla toimivaltuuksilla kerätty tieto liikkuisi laajasti.

Luonnoksessa mainitaan, että luovutussäännöksiä tarkasteltaisiin myöhemmin. On kyseenalaista, täyttääkö tämä ratkaisu perusoikeuksien rajoitusedellytyksistä täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset. Luonnoksessa ehdotettu teknisen valvonnan toimivaltuuksien lisääminen yhdistettynä laajoihin henkilötietojen luovutusmahdollisuuksiin muodostaa kokonaisuuden, jossa tietojen luovuttaminen voi tarkoittaa merkittävää puuttumista henkilötietojen suojaan. Perusoikeuden rajoittamisen täsmällisyyteen ja tarkkarajaisuuteen tulisi jatkovalmistelussa kiinnittää erityistä huomiota. Aina kun toimivaltuuksia laajennetaan ja perusoikeusrajoituksia rajoitetaan, tulee suorittaa perusoikeuksien yleisten ja perusoikeuskohtaisten erityisten rajoitusedellytysten täyttymisen riittävän kattava arviointi.

Eurooppalaisten tuomioistuinten käytännön tarkastelu

Luonnoksessa on selostettu jonkin verran perustuslakivaliokunnan käytäntöä sekä muutamia Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuja. Aiheen kannalta merkityksellistä Euroopan unionin tuomioistuimen viimeaikaista käytäntöä olisi kuitenkin suotavaa tarkastella enemmän. Esimerkiksi seuraavilla ratkaisuilla lienee liittymäkohtia nyt säänneltävään kokonaisuuteen: asia C-162/22 A.G. v Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra, asia C-793/19 ja C-794/19 SpaceNet ja Telekom Deutschland, asia C-339/20 ja C-397/20 VD ja SR sekä asia C-140/20 Commissioner of the Garda Síochána.

Perustuslakivaliokunnan lausunto

Koska ehdotetuilla toimilla olisi vaikutuksia perusoikeuksiin sellaisessa yhteydessä, josta ei ole yksiselitteistä perustuslakivaliokunnan käytäntöä, on perusteltua pyytää valiokunnalta lausunto. Säättämisyjärjestysperusteluiden loppuun olisi kuitenkin tarpeen lisätä lainvalmisteluohjeiden mukaisesti lyhyet perustelut sille, miksi hallitus pitää perustuslakivaliokunnan lausuntoa suotavana.

Lyhyt lausuntoaika

Kiinnitän huomiota luonnoksesta annettuun lyhyehköön lausuntoaikaan. PL 14 §:n osallistumisoikeuden toteutumisen kannalta lainvalmistelussa tulisi kiinnittää huomiota riittävään kuulemiseen. Sisäministeriön 22.1. päivätyssä lausuntopyynnössä lyhyt lausuntoaika on perusteltu asian kiireellisyydellä. Lausuntopyynnön mukaan hallituksen esitys on tarkoitus käsitellä budjettilakina vuoden 2024 ensimmäisen lisätalousarvioesityksen yhteydessä. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin useasti kiinnittänyt huomiota riittävään kuulemisaikaan (ks. esim. [PeVL 11/2023 vp](#), [PeVL 15/2023 vp](#), [PeVL 16/2023 vp](#)).

Oikeuskansleri on katsonut, että ministeriöllä on harkintavaltaa kuulemisen toteuttamisessa, mutta perustuslaissa turvatut osallistumisoikeudet tulee ottaa harkinnassa huomioon (oikeuskanslerin vastaus [OKV/2232/10/2022](#) ym.). Oikeuskansleri on myös aiemmin linjannut, että osallistumisoikeudet eivät saa vaarantua poliittisesti asetettujen aikataulujen vuoksi (ks. esim. oikeuskanslerin ratkaisu [OKV/178/1/2017](#)). Oikeuskansleri on kiinnittänyt huomiota kuulemisen tärkeyteen myös tuoreissa ratkaisuisaan ([OKV/1772/10/2023 ym.](#)).

Hallituksen esityksen perusteluissa olisi hyvä mainita, jos lausuntoaika on ollut tavanomaista lyhyempi esimerkiksi itärajan rajaturvallisuustilanteeseen liittyvän lainsäädännön kiireellisyyden johdosta.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Oikeuskansleri

Tuomas Pöysti

Esittelijäneuvos

Susanna Lindroos-Hovinheimo